

Cassia fistula (Golden shower tree)

Classification-

Kingdom- Plantae

Division- Magnoliophyta

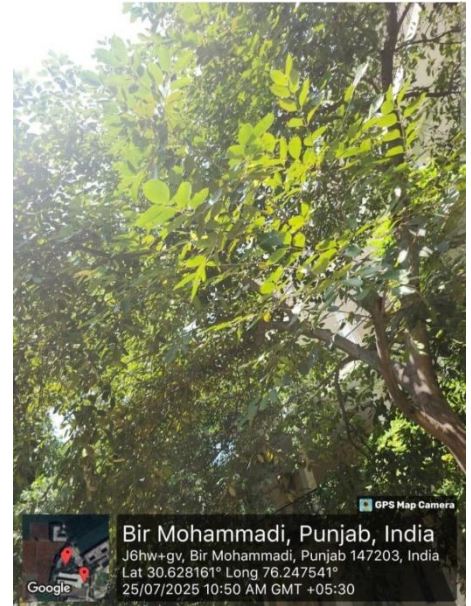
Class- Magnoliopsida

Order- Fabales

Family- Fabaceae

Genus- *Cassia*

Species- *fistula*

Habitat- Cultivated in gardens, roadsides, and open areas throughout Punjab for ornamental and medicinal purposes; thrives in tropical and subtropical climates.

Morphology- *Cassia fistula* is a medium-sized, deciduous tree, typically reaching 10–15 meters in height. It has a smooth, grayish bark and a spreading crown. Leaves are pinnate, with 3–8 pairs of ovate to elliptical leaflets that are smooth and green. The tree produces long, drooping racemes of bright yellow, fragrant flowers during summer, often before or along with the emergence of new leaves. The fruit is a long, cylindrical, blackish-brown pod containing numerous disc-shaped seeds embedded in a sticky, sweetish pulp.

Economic Importance-

Bark, leaves, and pods are used to treat skin diseases, fever, constipation, and liver disorders.

Widely grown as an ornamental tree for its spectacular golden-yellow flowering during summer.

Can be used in agroforestry and afforestation programs due to its adaptability and moderate drought tolerance.

कैसिया फिस्टुला (गोल्डन शावर ट्री)

वर्गीकरण -

जगत: पादप

विभाग : मैग्नोलियोफाइटा

वर्ग : मैग्नोलियोप्सिडा

गण : फैबालेस

कुल : फैबेसी

जाति : कैसिया

प्रजाति : फिस्टुला

आवास (Habitat)

यह पेड़ बागवानी-सड़कों के किनारे और खुले क्षेत्रों में विशेष रूप से पंजाब में सजावटी और औषधीय उद्देश्यों के लिए उगाया जाता है। यह उष्णकटिबंधीय और उपोष्णकटिबंधीय जलवायु में अच्छी तरह पनपता है।

आकृति-विज्ञान (Morphology)

कैसिया फिस्टुला एक मध्यम आकार का, पर्णपाती पेड़ है जो आमतौर पर 10-15 मीटर की ऊंचाई तक बढ़ता है। इसकी छाल चिकनी और धूसर रंग की होती है तथा इसकी छतरी जैसी फैलती हुई शाखाएँ होती हैं। पत्तियाँ पिननेट होती हैं, जिनमें 3-8 जोड़े अंडाकार से अंडवृत्तीय पत्रक होते हैं जो चिकने और हरे रंग के होते हैं। यह पेड़ गर्मियों में लंबे, झूलते हुए, चमकीले पीले और सुगंधित फूलों के गुच्छे उत्पन्न करता है (रैसीम), अक्सर नए पत्तों के आने से पहले या उनके साथ। फल एक लंबा, बेलनाकार, कालेभूरे रंग का फली होता है जिसमें मीठे-, चिपचिपे गूदे में घिरे हुए कई चक्राकार बीज होते हैं।

आर्थिक महत्व (Economic Importance)

इसकी छाल, पत्तियाँ और फलियों का उपयोग चर्म रोग, बुखार, कब्ज और यकृत रोगों के इलाज में किया जाता है।

गर्मियों में इसके आकर्षक सुनहरे फूलों के कारण यह एक प्रमुख सजावटी वृक्ष के रूप में उगाया जाता है।

इसकी सहनशीलता और अनुकूलन क्षमता के कारण इसे एग्रोफॉरेस्ट्री और वनीकरण कार्यक्रमों में प्रयोग किया जा सकता है।

ਕੈਸੀਆ ਫਿਸਟੂਲਾ (ਅੰਬਲਤਾਸ)

ਵਰਗੀਕਰਨ -

ਰਾਜ: ਪੌਦੇ

ਵਿਭਾਗ : ਮੈਗਨੋਲੀਓਫਾਈਟਾ

ਵਰਗ: ਮੈਗਨੋਲੀਓਪਸਿਡਾ

ਕ੍ਰਮ : ਫੈਬੇਲਸ

ਪਰਿਵਾਰ : ਫੈਬੇਸੀ

ਜੀਨਸ: ਕੈਸੀਆ

ਪ੍ਰਜਾਤੀ: ਫਿਸਟੂਲਾ

ਆਵਾਸ (Habitat)

ਇਹ ਰੁੱਖ ਬਾਗਾਂ, ਸੜਕਾਂ ਦੇ ਕਿਨਾਰਿਆਂ ਅਤੇ ਖੁੱਲ੍ਹੇ ਖੇਤਰਾਂ ਵਿੱਚ, ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਕਰਕੇ ਪੰਜਾਬ ਵਿੱਚ, ਸ਼ਿੰਗਾਰਕ ਅਤੇ ਔਸ਼ਧੀ ਮਕਸਦਾਂ ਲਈ ਲਗਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਗਰਮ ਅਤੇ ਉੱਪ-ਉੱਤਰੀ ਹਵਾਮਾਨ ਵਿੱਚ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਉਗਦਾ ਹੈ।

ਆਕਾਰ-ਰਚਨਾ (Morphology)

ਕੈਸੀਆ ਫਿਸਟੂਲਾ ਇੱਕ ਦਰਮਿਆਨੇ ਆਕਾਰ ਦਾ, ਪੱਤਝੜ ਰੁੱਖ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜੋ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ 10–15 ਮੀਟਰ ਦੀ ਉਚਾਈ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਦੀ ਛਾਲ ਹਲਕੀ ਸਲੇਟੀ ਅਤੇ ਚਿੱਟੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਟਹਿਣੀਆਂ ਫੈਲਦੀਆਂ ਹਨ। ਪੱਤੇ ਪਿੰਨਟ ਹੋਂਦੇ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ 3–8 ਜੋੜੇ ਅੰਡਾਕਾਰ ਜਾਂ ਲੰਬੇ ਪੱਤੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਜੋ ਹਰੇ ਅਤੇ ਮਸੂਕ ਹੋਂਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਰੁੱਖ ਗਰਮੀਆਂ ਵਿੱਚ ਲੰਮੇ, ਝੁਕਦੇ ਹੋਏ, ਚਟਕੀਲੇ ਪੀਲੇ ਅਤੇ ਖ਼ਬੂਦਾਰ ਫੁੱਲਾਂ ਦੇ ਗੁੱਛੇ ਪੈਦਾ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਜੋ ਅਕਸਰ ਨਵੇਂ ਪੱਤਿਆਂ ਦੇ ਆਉਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਜਾਂ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਆਉਂਦੇ ਹਨ। ਫਲ ਲੰਬਾ, ਨਲਾਕਾਰ, ਕਾਲਾ-ਭੂਰਾ ਹੋਂਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਮਿੱਠੇ, ਚਿਪਚਿਪੇ ਗੂਦੇ ਵਿੱਚ ਘਿਰੇ ਕਈ ਗੋਲ ਬੀਜ ਹੁੰਦੇ ਹਨ।

ਆਰਥਿਕ ਮਹੱਤਤਾ (Economic Importance)

ਇਸ ਦੀ ਛਾਲ, ਪੱਤੇ ਅਤੇ ਫਲੀਆਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਚਮੜੀ ਦੀਆਂ ਬਿਮਾਰੀਆਂ, ਬੁਖਾਰ, ਕਬਜ਼ ਅਤੇ ਜਿਗਰ ਦੀਆਂ ਬਿਮਾਰੀਆਂ ਦੇ ਇਲਾਜ ਲਈ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

ਇਸ ਦੇ ਸੋਹਣੇ ਸੁਨਹਿਰੀ ਫੁੱਲਾਂ ਕਰਕੇ ਇਹ ਇੱਕ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਸ਼ਿੰਗਾਰਕ ਰੁੱਖ ਵਜੋਂ ਲਗਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਇਹ ਰੁੱਖ ਆਪਣੀ ਢਾਲੂਤਾਕਾਰਤਾ ਅਤੇ ਮਧੁਰ ਸੂਖੇ ਪ੍ਰਭਾਵਾਂ ਨੂੰ ਸਹਿਣ ਦੀ ਸਮਰਥਾ ਕਰਕੇ ਐਗਰੋਫਾਰੇਸਟਰੀ ਅਤੇ ਜੰਗਲਾਤ ਪ੍ਰੋਜੈਕਟਾਂ ਵਿੱਚ ਵਰਤਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।